

Kansliet
Rebecca Band

Avveckling av vårdnadsbidraget

1. Bakgrund

Riksdagen införde 2008 lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag. Lagen gav landets kommuner möjlighet att under vissa förutsättningar ge ett skattefritt kommunalt bidrag på maximalt 3 000 kronor per månad och barn, till föräldrar vars barn vårdas hemma under den period då barnet är mellan ett och tre år. Kommunfullmäktige beslutade 2008-06-09, § 129 att införa vårdnadsbidraget i Haninge kommun.

Grund- och förskolenämnden har genom beslut 2015-03-25, § 27 föreslagit att kommunfullmäktige beslutar att avveckla vårdnadsbidraget. Nämnden önskar att invånare som idag nyttjar vårdnadsbidraget även fortsatt får nyttja bidraget enligt tidigare fattade beslut. Nämnden önskar få möjlighet att i god tid kommunicera förändringen på ett tydligt sätt för både invånare och anställda inom kommunen.

Kommunfullmäktige har 2015-06-08, § 151 beslutat att återremittera ärendet till kommunstyrelsen genom s k minoritetsåterremiss för en analys av vilka konsekvenser en avveckling av vårdnadsbidraget skulle få för barn och familjer som behöver eller önskar ett alternativ till förskola, vilka alternativ som skulle kunna erbjudas istället samt en analys kring konsekvenser gällande ekonomi och lokalförsörjning om inget jämförbart alternativ till vårdnadsbidrag kan erbjudas.

2. Utredning

Regeringen föreslår i proposition 2014/15:147 att lagen om kommunalt vårdnadsbidrag upphör att gälla vid utgången av januari 2016. Riksdagen har den 18 november 2015 beslutat i enlighet med regeringens förslag att upphäva lagen och därmed upphöra möjligheten till vårdnadsbidrag fr o m den 1 februari 2016, med vissa övergångsbestämmelser. En sådan övergångsbestämmelse är att den upphävda lagen fortfarande ska gälla för ärenden som har anhängiggjorts hos en kommun före den 1 februari 2016, och som till någon del avser vårdnadsbidrag för tid före upphävandet. Oavsett riksdagens beslut hade det dock stått kommunen fritt att besluta att upphöra med vårdnadsbidrag; detta eftersom kommunalt vårdnadsbidrag är en möjlighet, inte en skyldighet.

Införandet av lagen om vårdnadsbidrag 2008 innebar en utvidgning av den kommunala kompetensen. Riksdagsbeslutet om att upphäva lagen innebär en

återgång till den situation som rådde innan införandet av lagen, d v s att den utvidgning av den kommunala kompetensen som lagen om kommunalt vårdnadsbidrag innebär nu tas bort. Beslutet får som konsekvens att kommunerna inte längre kan välja om de ska erbjuda sina invånare möjligheten till kommunalt vårdnadsbidrag eller inte. (Prop 2014/15:147 s 28.)

I rättspraxis från tiden före införandet av lagen om kommunalt vårdnadsbidrag finns två kammarrättsavgöranden som avser vårdnadsersättning, i Nacka kommun (mål nr 2496-06) respektive Sollentuna kommun (mål nr 4491-06). Nacka kommun hade genom beslut i oktober 2005 infört en modell som innebar att familjedaghem kunde bedrivas med endast eget/egna barn i verksamheten, med ersättning enligt samma grunder som kommunalt anordnad förskoleverksamhet. Sollentuna kommun hade genom beslut i januari 2006 infört familjedaghem i form av enfamiljssystem som innebar möjlighet för föräldrar som stannade hemma med egna barn mellan 1-3 år att få en viss ersättning av kommunen.

I båda fallen konstaterade kammarrätten att kommunen inte hade befogenhet att införa s k kommunal vårdnadsersättning, eftersom detta skulle strida dels mot det kommunalrättsliga förbudet att gynna enskild om inte författningsstöd finns, dels mot föräldrarnas vårdnads- och underhållsansvar enligt föräldrabalken. För att få införa vårdnadsersättning enligt den i målen aktuella modellen krävs uttryckligt lagstöd; antingen att befogenheterna vidgas genom ändring i kommunallagen eller genom särskild lagstiftning.

Lagen om kommunalt vårdnadsbidrag utgör just ett sådant uttryckligt lagstöd som saknades vid tiden för kammarrättens avgöranden. Innebörden av riksdagbeslutet att nu upphäva denna lag är, i enlighet med det som anförts ovan, att det på nytt blir olagligt för en kommun att erbjuda sina invånare möjlighet till vårdnadsbidrag. Kommun-styrelseförvaltningens bedömning är därför att det inte finns utrymme för att införa någon variant av vårdnadsersättning i kommunen i och med att lagen upphävs. Stöd för denna bedömning har förvaltningen fått vid kontakt med förbundsjurist hos Sveriges Kommuner och Landsting.

Nedanstående tabell visar det antal barn per månad för vilka kommunen har utbetalat vårdnadsbidrag under perioden 201401- 201510. Tabellen visar även det belopp som har resursfördelats per månad (3 000 kr per barn).

Period	Antal	Resursfördelat/mån
201401	82	246 000
201402	79	237 000
201403	83	249 000
20140	90	270 000

Period	Antal	Resursfördelat/mån
4		
201405	96	288 000
201406	94	282 000
201407	96	288 000
201408	74	222 000
201409	82	246 000
201410	91	273 000
201411	95	285 000
201412	109	327 000
201501	110	330 000
201502	114	342 000
201503	115	345 000
201504	116	348 000
201505	112	336 000
201506	114	342 000
201507	109	327 000
201508	91	273 000
201509	91	273 000
201510	86	258 000

Ovanstående ger ett snitt på ca 100 (96,8) barn per månad.

Kommunstyrelseförvaltningen menar att det är svårt att uttala sig om hur många vårdnadshavare som vid avskaffandet av vårdnadsbidraget kommer att välja att vårda sina barn i hemmet utan ersättning och hur många som kommer att välja förskolan som omsorgsform, antingen kommunalt eller privat. Ett enkelt räkneexempel är om

hälften av föräldrarna till dessa 100 barn väljer att stanna hemma med barnen utan ersättning i form av vårdnadsbidrag, och hälften väljer att låta barnen gå i förskolan. Elevpengen är ca 115 000 kronor per barn och år. Kommunens kostnad för elevpeng ökar då med $50 \times 115\,000 = 5\,750\,000$ kronor per år. Från detta dras den tidigare kostnaden för vårdnadsbidrag bort, dels för de 50 barn som istället får en förskoleplats men även för de 50 barn som vårdas hemma utan ersättning från kommunen, vilket ger en kostnadsminskning om $100 \times 3\,000 \times 12 = 3\,600\,000$ kronor per år. Nettokostnadsökningen blir då $5\,750\,000 - 3\,600\,000 = 2\,150\,000$ kronor per år. Detta utgör mindre än 0,2 % av kommunens totala kostnad för elevpengen, vilken är ca 1,4 miljarder kronor per år. En förändring i den storleksordningen är inte större än att den kan hanteras inom ramen för kommunfullmäktiges reserv. Ur denna reserv hanteras redan övriga volymförändringar inom förskolan.

För de föräldrar som har behov av förskoleplats för sina barn har kommunen en skyldighet att erbjuda en sådan plats inom fyra månader. Mot bakgrund av det relativt låga antalet barn för vilka kommunen idag utbetalar vårdnadsbidrag samt av att det inte är sannolikt att samtliga dessa istället går i förskolan, bör förändringen av antalet barn som behöver en förskoleplats ligga inom ramen för de variationer mellan olika årskullar som förskolan alltid behöver hantera.

Sett till det faktum att den förväntade kostnadsökningen utgör en mycket liten del av kommunens totala kostnad för elevpengen samt att den tänkbara ökningen av barn i förskolan inte är oroväckande stor, bedömer kommunstyrelseförvaltningen att ett beslut om avskaffande av vårdnadsbidraget inte föranleder ytterligare konsekvensanalyser.

3. Kommunstyrelseförvaltningens förslag

Mot bakgrund av det som anförts ovan föreslår kommunstyrelseförvaltningen att kommunen avvecklar vårdnadsbidraget i enlighet med grund- och förskolenämndens förslag, men med några justeringar främst vad gäller tidpunkter.

Grund- och förskolenämnden vill säkerställa att det finns tid till att kommunicera avvecklingen av vårdnadsbidraget med kommunens invånare och anställda. Då fullmäktige kan förväntas fatta beslut i frågan först den 7 december 2015, anser kommunstyrelseförvaltningen att den 31 december 2015 ska gälla som sista dag för att lämna in en ansökan om vårdnadsbidrag.

Av kommunens regelverk för vårdnadsbidrag framgår dock att ansökan om vårdnadsbidrag ska lämnas på särskild blankett till utbildningsförvaltningen senast den 1:a i månaden före första bidragsmånaden samt att bidraget endast betalas ut för hela kalendermånader. En ansökan inlämnad i december skulle enligt nuvarande regelverk innebära att den första bidragsmånaden blir februari 2016, vilket inte är

möjligt i och med att riksdagen beslutat i enlighet med regeringens förslag att avskaffa vårdnadsbidraget vid utgången av januari 2016. Därför föreslår kommunstyrelseförvaltningen att fullmäktige beslutar att även ansökningar som lämnas in i december månad får avse den period som påbörjas den 1 januari 2016.

Förvaltningen föreslår även att tidigare fattade beslut att bevilja vårdnadsbidrag gäller för den tid beslutet avser, eller till dess vårdnadshavaren säger upp vårdnadsbidraget eller inte längre är berättigad till detta. Detta är i enlighet med grund- och förskolenämndens förslag samt ligger i linje med övergångsbestämmelserna som riksdagen nu har beslutat om.

Slutligen föreslår förvaltningen att fullmäktiges beslut justeras omedelbart.

4. Underlag för beslut

- Kommunfullmäktiges beslut 2015-06-08, § 151
- Grund- och förskolenämndens beslut 2015-03-25, § 27
- Regelverk vårdnadsbidrag Haninge kommun
- Ansökningsblankett vårdnadsbidrag
- Regeringens proposition 2014/15:147 – Det kommunala vårdnadsbidraget avskaffas <http://data.riksdagen.se/fil/58F53782-ADEF-4E08-8FA6-97E2773B0AB7>

5. Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

1. Vårdnadsbidraget avvecklas fr o m 1 februari 2016.
2. Ett undantag görs från nuvarande regelverk för vårdnadsbidrag i Haninge kommun, innebärande att ansökningar om vårdnadsbidrag kan göras t o m den 31 december 2015 för den period som påbörjas den 1 januari 2016.
3. Tidigare fattade beslut att bevilja vårdnadsbidrag gäller för den tid beslutet avser, eller till dess vårdnadshavaren säger upp vårdnadsbidraget eller inte längre är berättigad till detta.
4. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Bengt Svenander
Kommundirektör

Niklas Näslund
Kanslichef